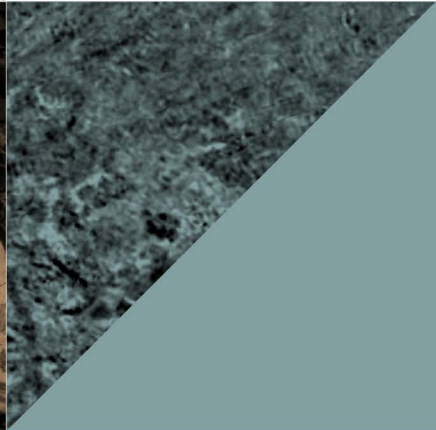

ARKÆOLOGISK FORUM

46 · 2022

INDHOLD · 46 · 2022

At skille fårene fra bukkene ZooMS som værktøj til artsbestemmelse af kæber og tænder fra får og geder * Jonas Holm Jæger	4
Status på nordiske klinkbådstraditioner – over 1000 år gammel og stadig levende! Søren Nielsen & Triona Sørensen	14
Hvordan går det så med det der teori? Indtryk og refleksioner efter Nordic TAG 2022 Anna Severine Beck	28
Det nære og det storslåede To aktuelle vikingeutstillinger fortæller helt forskellige historier Nikolaj Mangurten Rubin	36
Presenting the PastCoast-project – A novel interdisciplinary approach to the study of resilience in prehistoric marine coastal environments Arne Anderson Stamnes	50

---

*) Peer reviewed

Hvordan går det så med det der teori?

Indtryk og refleksioner efter Nordic TAG 2022

Anna Severine Beck

Abstract

So how is it going with all that theory?

Impressions and reflections after Nordic TAG 2022

In April 2022 I attendend the 16th Nordic TAG in Oslo. The conference theme was: What's the use of theory? Following from the two opening talks and the 19 sessions at the conference it was also about time to discuss the conditions, challenges and possibilities of theory in archaeology today. Common themes in archaeological theory today seems to be the relationship between theory and practice, the importance of relationality and new temporal perspectives. A general conclusion from the conference is that the real usefulness of theory shows it self in the creative and playful exploration of what the archaeological material is.

D. 21.-23. april 2022 blev den 16. konference i Nordic TAG (Nordic Theoretical Archaeological Group) afholdt på initiativ fra Universitetet og Kulturhistorisk Museum i Oslo. Nordic TAG er en tilbagevendende konference, hvis historie strækker sig tilbage til 1985, og hvis formål er at skabe et nordisk forum for at diskutere teoretiske perspektiver i arkæologien. Før konferencen i Oslo var der gået syv år siden sidste Nordic TAG, og forummet har været savnet og efterspurgt (Beck et al. 2019). Så ud over almindelig post-corona eufori over at kunne mødes fysisk med fagfæller igen, så var euforien dobbelt: En savnet institution var vendt tilbage – og måske var det også på tide at mødes og tale om den teoretiske arkæologis tilstand?!

Hovedtemaet for Nordic TAG 2022 var spørgsmålet: *What's the use of theory?* Det var ment som et åbent, undersøgende spørgsmål, der skulle invitere alle til at deltage i diskussionen om teoriens tilstand i arkæologien i dag. Samtidig var det også, som det blev præsenteret i Þóra Pétursdóttir's åbningstale, et meget direkte og relevant spørgsmål i en tid, hvor arkæologien beskrives som mere og mere specialiseret ud i specifikke faglige felter (Axelsen et al. 2021), hvor skellet mellem de naturvidenskabelige og de humanistiske retninger i arkæologien virker større end nogensinde før (fx Kristiansen 2014; Sørensen 2017), og hvor den arkæologiske teori bevæger sig væk fra de velkendte store paradigmer (så som kulturhistorisk, processuel og post-processuel arkæologi) og hen imod noget andet (men hvad?) (fx Thomas 2015; Lucas & Witmore 2021). Med andre ord en tid, hvor den arkæologiske teori er blevet beskyldt for at være fragmenteret, overflødig – og sågar for at være "død" (fx Bintliff & Pearce 2011). Men også en tid hvor arkæologien forandrer sig mere end nogen sinde før, og der derfor er behov for en fornyet diskussion af hvad arkæologisk teori er, og hvordan det bruges.

Konferencens program

Konferencen blev skudt i gang torsdag aften med to fælles forelæsninger. Þóra Pétursdóttir (Universitetet i Oslo og medorganisator af konferencen) udfoldede konferencens tema i forelæsningen *What's the use of theory, anyway?* Her gav hun sit bud på, hvordan teori er blevet opfattet tidligere. I følge hende er teori i arkæologien blevet anskuet som noget adskilt fra både materiale og praksis, og det har givet udfordringer for "brugbarheden" af teori. Samtidig problematiserede hun dog det moderne samfunds overfokus på "brugbarhed" som præmis for, at teori skulle være nødvendig, fordi det forudsætter, at det fører til et konkret resultat. Teori er i følge hende, i højere grad et spørgsmål om proces end om resultat og netop det som er med til at gøre arkæologien kreativ, undersøgende og legende.

Dette tema blev på sin vis samlet op i den efterfølgende keynoteforelæsning af Alfredo González-Ruibal (Det spanske forskningsråd (CSIC)), der talte om

Theory for the people. I forelæsningen argumenterede han for, at teoretiske perspektiver i højere grad bør være en del af arkæologien, når man interagerer med det moderne samfund og dets befolkning. For eksempel eksisterer en forestilling om, at teori er for svært for folk at forstå og derfor fokuseres formidlingen ofte på konkrete videnskabelige facts: hvad er der fundet, hvor gammel er det og hvad kan vi måle på det. I stedet er det de komplekse teoretiske spørgsmål som de konkrete facts afføder, som vi bør fokusere formidlingen på – også når der ikke er et konkret svar på disse. Argumentet var, at det netop er kompleksiteten i arkæologien ("the beauty of complexity and the complexity of beauty"), som kan give faget fornyet energi og genklang i nutiden. Det åbner op og inviterer "folket" til at tænke med.

Begge forelæsninger diskuterede således på hver deres måde teoriens tilstand, udfordringer og muligheder i forhold til, hvor arkæologien er på vej hen i dag på en måde som satte konferencens tema ind i en overordnet faglig og samfundsmæssig kontekst. Dermed skabte de en fælles referenceramme for resten af konferencen. Så på trods af de mange specifikke og varierede emner som blev diskuteret undervejs i konferencen, blev der skabt en frugtbar stemning af vi også var her for at deltage i den helt overordnede diskussion omkring teoriens muligheder og sammenhæng med den arkæologiske praksis i dag.

Udover åbningstalerne bestod konferencen af 19 sessioner og rundbordsdiskussioner, som blev afviklet over de efterfølgende to dage. Emnerne for sessionerne strakte sig fra: maritime identiteter, teori i urban arkæologi og temporale praksisser til sammenhænge mellem kunst og arkæologi, kulturarvspolitik og fremtidsarkæologi. Det fulde program kan ses på hjemmesiden: www.nordictag.com.

Selv stod jeg i samarbejde med Trine Borake (Museum Vestsjælland) og Julie de Vos (Museum Skanderborg) for en session med titlen *What's the use of theory in development-led archaeology?* Sessionen bestod af syv oplæg, der strakte sig fra norsk fylkesarkæologi over vidensproduktion i dansk arkæologi og den lovpligtige arkæologis potentiale for Public Archaeology til perspektiver på, hvordan man bliver en bedre arkæolog i samtiden. Sessionen var bygget op omkring fire centrale spørgsmål, der grundlæggende skulle 1) identificere udfordringerne i hvorfor teori ikke har spillet en større rolle i den lovpligtige arkæologi og 2) hvor og hvordan teori kan spille en større rolle i fremtiden i den lovpligtige arkæologi. Diskussionen var livlig og bevægede sig (heldigvis) langt ud over spørgsmålet om teori er relevant for den lovpligtige arkæologi og dybt ind i, *hvordan* teori er relevant. Helt centralt for diskussionen var forholdet mellem teori og praksis, forholdet mellem den

NORGE

Irmelin Axelsen (Kulturhistorisk Museum i Oslo)

Marie Amundsen (Universitetet i Oslo)

Stein Farstadvoll (Universitetet i Tromsø)

SVERIGE

Irene Selsvold (Göteborg Universitet)

FINLAND

Tiina E. Äikäs (Oulu Universitet)

DANMARK

Anna S. Beck (Museum Sydøstdanmark)

Heide W. Nørgaard (Moesgaard Museum)

Fig. 1. Medlemmer af styregruppen for Nordic TAG i 2022-2024/2025.

lovpligtige arkæologiske organisation/administration og den enkelte undersøgelse samt forholdet mellem output og samfundsrelevans.

Som en væsentlig nyskabelse blev der desuden ved dette års Nordic TAG valgt en fællesnordisk styregruppe for Nordic TAG (fig. 1). Tidligere har organiseringen af Nordic TAG foregået fra konference til konference. Det har nok været med til at give forummet den særlige stemning af græsrod, som er karakteristisk for gruppen, men har samtidig medvirket til, at afviklingen af Nordic TAG har været uregelmæssig med flere længere (ufrivillige) pauser ind imellem; helt aktuelt i perioden mellem 2015 til nu. Styregruppens opgave er at danne en bagvedliggende organisation og struktur for Nordic TAG, der skal sikre overleveringen af viden og erfaringer fra tidligere Nordic TAGs og sikre, at nogle står klar til at tage ansvaret for det næste Nordic TAG. Selve organiseringen og afviklingen ligger dog fortsat hos de enkelte arkæologiske institutioner. Med den organisation i ryggen er håbet, at fremtidige konferencer indenfor Nordic TAG er sikret, og at den teoretiske diskussion i nordisk arkæologi vil fortsætte.

Den arkæologiske teoris tilstand

Når jeg ser hen over den samlede konference, nåede jeg at høre oplæg om så forskellige ting som monstre og tsunamier i mesolitisk storytelling, undersøgelser af spanske filmsets for western-film, spredning af forurening

fra ammunitionslagre fra 2. Verdenskrig, naturen i waliske skifferbrug, nyfundne helleristninger, nedrivning af huse på Lolland, temporale perspektiver i museumsudstillinger – og en hel del mere. Og selvfølgelig var der også meget jeg ikke nåede at høre, da de intensive dage var så pakkede med interessante sessioner og oplæg, at man nødvendigvis måtte fravælge nogle. Samlet gav de mange faglige oplæg dog indtrykket af hvor bred, mangfoldig og kreativ, arkæologien kan være – et tiltrængt pust til en arkæolog fra et dansk lokalmuseum, hvor arbejdet tit kan komme til at dreje sig om de mere praktiske sider af den lovpligtige arkæologi.

Baseret på de mange oplæg, sessioner, åbningsforelæsninger og snakke i foyeren, som konferencen indeholdt, står jeg tilbage med et mere generelt indtryk af den arkæologiske teoris tilstand, som kan samles i tre temaer: forholdet mellem teori og praksis, betydningen af det relationelle og nye temporale perspektiver. Da teori er et flydende felt, så er udvalget af temaer naturligvis farvet af de sessioner, oplæg og snakke jeg deltog i, og muligheden er at andre deltagere muligvis ville pege på helt andre temaer, som de centrale i teorien i dag.

Forholdet mellem teori og praksis er en gammel diskussion i arkæologien. På forskellige måder har man forsøgt at bygge bro mellem de to, men det virker reelt set som om aldrig helt er lykkedes. I sin åbningstale adresse-rede Þóra Pétursdóttir netop denne problematik ved at beskrive, hvordan teorien som regel er blevet set som noget, der var adskilt fra praksis. Teori er blevet set som model (som det "tryllepulver" der skal drysses hen over det arkæologiske materiale og dermed adskilt herfra), som et felt for sig selv (og dermed adskilt fra metode) og som opløftet (og dermed som en anden proces end fx datagenerering og dokumentation). Oplæg, eksempler og diskussioner viste derimod, at teori er integreret i det hele og er en proces. Det ligger til grund for, er flettet ind i og bliver til gennem praksis, og det skal vi være bedre til at erkende og arbejde ud fra. Et eksempel hvor denne diskussion var afgørende, var vores egen session om teoriens rolle i den lovpligtige arkæologi.

Det relationelle perspektiv, som det kommer til udtryk i fx Bruno Latour's tænkning, Graham Harman's OOO og Manuel DeLanda's assemblage theory, har spillet en større og større rolle i arkæologien gennem de sidste 20 år. Fælles for disse er udgangspunktet i en "flad ontologi" eller "det symmetriske blik", hvor man går væk fra det antropocentriske blik og i stedet ser mennesker, ting, dyr, planter, steder mv. som ligeværdige elementer i et større netværk. Det er ikke kun komponenterne, men også hvordan de står i relation til hinanden og interagerer, som skaber netværket. At det relationelle perspektiv er blevet udbredt, kom fx tydeligt til udtryk i hvilke

værker og tænkere, som der blev henvist til i oplæggene. Her var det især kendte tænkere som Donna Haraway, Judith Butler, Karen Barad og Anna Tsing, at inspirationen var hentet fra. Men betydningen af det relationelle prægede også selve de temaer, der blev diskuteret på sessionerne, som det for eksempel udtrykkes i titlen på sessionen *Ecologies of care: more-than-human approaches to heritage landscapes*.

Endelig spillede nye perspektiver på tid og tidsligheder en gennemgående rolle. Hvor man i arkæologisk sammenhæng er vant til at forholde sig til den lineære, kronologiske tid, så er der begyndt at dukke andre og mere komplekse tidsligheder op i måden, der arbejdes med arkæologien på, som både komplementerer og udfordrer den lineære fortælling. Det ses både i det helt simple faktum, at det ikke længere er en diskussion om arkæologisk materiale fra den helt nære fortid også er en del af det arkæologiske felt såvel som i opmærksomheden på mere komplekse sammenhænge i samtidigheden mellem arkæolog (undersøgeren) og det arkæologiske materiale (det undersøgte) og hvad der sker i (det arkæologiske) møde med det efterladte. Andre relevante tidslige perspektiver er fx cirkulære tidsligheder, minder og storytelling som måder at forbinde sig til verden og samspillet mellem fortid, nutid og fremtid. Måske mest direkte udtrykt i sessionerne *Scales of time: addressing temporal practices in the past; What's the use of theory in future archaeology/archaeology of the future?* og *Reconsidering the Longue Durée: archaeological landscapes in light of the material turn* men fx også i diskussionen om det arkæologiske materiales "unruliness" i sessionen *Unruly Things, Unruly Theories: On the Possibility of Theorising From Archaeological Encounters* spiller nye og komplekse perspektiver på tid en væsentlig – og uundgåelig – rolle.

What is the use of theory?

En ting, der står klart efter konferencen, er, at teori er nødvendigt og brugbart for arkæologien. Det svar kan måske siges at være givet på forhånd, da det trods alt drejede sig om en konference om arkæologisk teori, som nødvendigvis vil være positivt indstillet over for "det teoretiske". Konferencens hovedformål var således ikke at bevise, at teori virkelig er brugbart, men derimod at udfolde og udforske den mangfoldighed af muligheder, som teorien giver i den arkæologiske proces.

Konferencens hovedspørgsmål er relevant, da det kalder på grundlæggende refleksioner over hvad, hvor og hvordan teori inddrages i den arkæologiske praksis. Og det var måske den vigtigste pointe at tage med hjem: At det måske slet ikke længere er relevant at tale om teori som en ting, men derimod at opfatte det som en proces; som *teoretisering* (Lucas 2015:28). At det teoretiske ikke er en statisk ting, men flydende og foranderligt. Det er en

kilde til inspiration og frustration, men også det som driver faget fremad i samspil med metode og materiale. Teoretisering er de processer, som sker, når vi producerer data, undersøger ting, stiller spørgsmål, foretager valg og forholder os kritisk til andres ideer, fortolkninger og udlægninger. Teoretisering er det centrale spørgsmål, når vi undersøger og prøver at forstå hvad der foregår i de arkæologiske processer. Teoretisering handler derfor ikke nødvendigvis om, med Þóra Péttersdóttir's ord, at "get it right" men at være nysgerrig på, hvad der sker i mødet mellem en tanke, idé eller begreb og det arkæologiske materiale, når det bringes sammen. Og det er netop i denne kreative og legende udforskning af hvad det arkæologiske materiale er, at teorien virkelig viser sig at være brugbar!

Referencer

Axelsen, I., K.I. Austvoll, S.V. Nielsen, Þ. Pétursdóttir & M.A. Østmo 2021: What's the use of theory, anyway? *Arkæologisk Forum* 45, 26-29.

Beck, A.S., M.D. Jessen, F. Fahlander, G. Lucas, I. Fuglestedt & V-P. Herva 2019: Will there be a next Nordic TAG? Reflections on theoretical archaeology in the Nordic countries today. *Arkæologisk Forum* 41, 14-21.

Lucas, G. 2015: The mobility of theory. *Current Swedish Archaeology* 23, 13-32.

Lucas, G. & C. Witmore 2021: Paradigm Lost: What Is a Commitment to Theory in Contemporary Archaeology? *Norwegian Archaeological Review*, 1-14 (online ahead of print).

Kristiansen, K. 2014: Towards a New Paradigme? The Third Science Revolution and its Possible Consequences in Archaeology. *Current Swedish Archaeology* 22, 11-34.

Sørensen, T.F. 2017: The two cultures and a world apart: archaeology and science at a new crossroad. *Norwegian Archaeological Review* 50 (2), 101-115.

Thomas, J. 2015 Why 'the death of archaeological theory'? I: C. Hillerdal & J. Siapkas (red.) *Debating Archaeological Empiricism: The Ambiguity of Material Evidence*. London: Routledge, 11-31.

Forfatteroplysninger:

Anna Severine Beck, museumsinspektør,
Museum Sydøstdanmark

ARKÆOLOGISK FORUM

Redaktion

Anna Beck (ansvarshavende redaktør)

Jette Rostock

Kamilla Ramsøe Majland

Mette Palm

Ole Thirup Kastholm

Signe Lützu Pedersen

Susanne Klausholm Dolleris

© Forfatterne og Arkæologisk Forum

Artikler, indlæg og billeder må ikke gengives i nogen form uden skriftlig tilladelse fra redaktionen eller forfatterne.

Skriv til Arkæologisk Forum

Arkæologisk Forum modtager gerne bidrag.

Kontakt redaktion@archaeology.dk

Peer review

Artikler, som indeholder forskningsbidrag, bliver som udgangspunkt peer reviewed.

Abonnement

Oplysninger om abonnement eller medlemskab af FaF findes på

www.archaeology.dk

Forsideillustration

Billederne stammer fra dette nummer side 21, 48 og 58.

Udgiver

Arkæologisk Forum udgives af FaF – Foreningen af Fagarkæologer

Grafisk tilrettelægning

Bente Stensen Christensen, girafisk.dk

Tryk

Stibo Complete

Oplag 210 stk.

ISSN 1399-5545

